

Baruch Taub baruchtaub120@gmail.com
Subject: PARSHAT PINCHAS 5784

שם משמאל במדבר פרשת פינחס שנה תרעז. 1.

שנת תרע"ז

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. ברש"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויש להבין מה זה הועיל שיחסו אחר אהרן, הלא גם ישראל לא הטילו בו ספק לומר שאיננו בן אהרן, אלא שמצאו בו דופי משפחה מצד האם, ולזה אינו מועיל יחסו מצד האב, ואם בא הכתוב לומר שאיננו מתיחס אחר אמו אלא אחר אביו, הלא לא צריך להשמיענו זה שידעו מכבר, דלמשפחותם לבית אבותם כתיב, ומ"מ היו מבזים אותו משום פגם בית האם, וכן בדין לעולם שהולד הולך אחרי הפגום שבשניהם, ואין יחס אביו מצילו:

ונראה לפרש, דהנה כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה דייק לה מש"ס נזיר (כ"ג ב) מדהשוו זנות זמרי לזנות תמר ש"מ דגם זמרי לש"ש נתכוין כמו תמר, ובודאי היתה כוונתו לעשות בזה תיקונים גדולים, והיתה עבירה לשמה, אלא שעבירה לשמה צריכה להיות לשמה בתכלית בלי עירוב כוונה צדדית כל שהוא, והרי אמרו ז"ל (ויק"ר פ' י"ד) אפי' חסיד שבחסידי א"א שלא יהי' לו צד אחד מעון, א"כ לא הי' אפשר שתהי' לשמה בתכלית ע"כ נלכד בפח ר"ל, עכתדה"ק. ובזה פרשנו דברי ירושלמי סנהדרין (פ"ט ה"ז) שבקשו לנדותו לפינחס אלא שקפצה עליו רוח"ק ואמרה לו והיתה לו ולזרעו אחריו וגו'. ולכאורה בלתי מובן, נידוי זה מה עבידתו, ממנ"פ אם ידעו הדין דבועל ארמית קנאין פוגעים בו, מצוה רבה עשה, ולמה יתחייב נידוי, ואם לא ידעו הי' להם לדונו כרוצח בסייף, שבודאי איש העובר עבירה שאין בה מיתת ב"ד ובא אחר והרגו נתחייב עליו, ואין לו התנצלות לומר שהרגו מפני שעבר עבירה, וא"כ ממנ"פ אין כאן מקום לנידוי. אך הפירוש הוא, דזה ודאי בב"ד של מטה אין משגיחין על הכוונה אלא על המעשה, והעובר עבירה שיש בה מיתת ב"ד אף שכוונתו היתה לשם שמים אין משגיחין ע"ז וממיתין אותו, ומקושש לעד שהיתה כוונתו לש"ש ומ"מ הומת בב"ד של משה עפ"י ה', אך זה שאין בו מיתת ב"ד אלא שקנאין פוגעין בו, הסברא נותנת לומר שמאחר שכוונתו היתה לש"ש שוב אין כאן קנאין. והנה הכל היו יודעין בזמרי שכוונתו לש"ש, ע"כ שפטו שאין כאן דין דקנאין פוגעין בו, ויודעין היו בפינחס שגם הוא ידע בזמרי שהיתה כוונתו לש"ש, ע"כ ריננו עליו למה הרגו, ומ"מ אי אפשר הי' לדונו בב"ד כרוצח שב"ד אין משגיחין על הכוונה אלא על המעשה, ואין משגיחין אם ידע פינחס שהיתה הכוונה של זמרי: 'לש"ש או לא, ע"כ חייבוהו רק נידוי, אלא שקפצה עליו רוח"ק כו

שם משמאל במדבר פרשת פינחס שנה תרעז

ולפי זה יש לפרש הא דהיו השבטים מבזים אותו במה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז, ולא

בפשיטות שהי' עובד ע"ז שממיתין עלי', שזה גנאי יותר מפיטום. היינו שהיו אומרים שפינחס לא השגיח בזמרי אלא בחיצוניות, ואלמלי הי' מביט בפנימיות הענין שכוונתו היתה לש"ש לא הי' הורגו, וזה גרם הפגם מבית אבי אמו שפיטם עגלים לע"ז שכל ענינם בחיצוניות כנ"ל, ע"כ נתהוו נמי כפינחס שהי' נמשך אחר שטחיות וחיצוניות הענין. לזה בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, והיינו כי איתא במהר"ל שאהרן הי' כל ענינו פנימיות וכן מורות אותיות שמו, ה"א היא האות האמצעית של יחידות, רי"ש האמצעית של המאות, נו"ן של העשירות, ואל"ף היא מורה על הנקודה הפנימית שבהם, עכ"ד, ובא הכתוב לומר שאדרבה מצד שהוא תכלית איש פנימי, והסתכל בפנימיות שבפנימיות מעשה זמרי אף שהי' לש"ש, מ"מ בפנימיות ש: שבפנימיות הי' צד אחד מעון, ומצד זה קנאין פוגעין בו, ודו"ק ולפי האמור י"ל ששכרו מתאים לענינו עפימ"ש מהר"ל דבנים הם פנימיות האדם עכת"ד. ובזה יובן מה שזכה אהרן לכהונת עולם לזרעו אחריו באשר הוא פנימיות כנ"ל, וע"כ פינחס נמי שלא השגיח אלא על פנימיות שבפנימיות ענין זמרי ועל זה מסר נפשו, ע"כ הגיע שכרו ג"כ לזרעו אחריו

2. מאירת עינים

ברש"י בתחילת הפרשה הביא טענת כלל ישראל על פנחס וז"ל לפי שהיו השבטים מבזין אותו ואומרים ראו בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. ויל"ע בכלל מה היתה טענתם ומה לי שאבי אמו פיטם עגלים לע"ז, הלא אם נהג בצדק לא איכפת לן יחוסו. גם יש לדקדק למה קראן כאן בשם 'שבטים' דוקא, ולא סתם ישראל או שאר תוארים.

ולפי האמור יש לבאר טענתם דמכיון שמדת הקנאה האמיתית היא כח הנפש שהיא כ"כ טהור וקדוש, אי אפשר להגיע לידי השגה זו אם יש לו יחוס לעובד עכו"ם, ואם נמצא אצלו פגם יחוס כזה, ע"כ שלא היה כונתו טהורה לגמרי, ומעורב במעשיו גם קצת שלא לשמה. ולזה בא הכתוב ויחסו לאהרן לומר שנפשו זכה וטהורה לגמרי במעשה זה. ולכן נקט רש"י דוקא התואר 'שבטים', דהשבטים הקשר בין האבות להבנים, ודרכם הולך המשך הדורות מאב לבן. והוא הפסוק שמביא רש"י (כו, ד) שבטי י-ה עדות לישראל, שהקב"ה מעיד על טהרת יחוס השבטים דייקא. וממילא כשטענו ישראל על מעשיו של פינחס, קראן רש"י בשם שבטים.

[ויש לבאר למה דוקא השם י-ה הוא השם שמעיד על יחוסן של ישראל, כי הרי כתיב (בסוף פרשת בשלח) כי יד על כס י-ה, ופירש שם רש"י שאין השם שלם עד אחרית הימים. ומבואר שהשם הזה הוא המתגלה לנו והמהלך איתנו משך כל אורך הגלות עד אחרית הימים, וממילא השם הזה מעיד על המשך הדורות בטהרה מתחילה ועד סוף.]

עוד יש לבאר לפי דברינו מש"כ רש"י עה"פ ושם איש ישראל המוכה זמרי בן סלוא וז"ל במקום שייחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי ע"כ. ואינו מובן כ"כ דמ"מ מהי הצורך לייחס כאן את הרשע לגנאי. אבל להאמור שהכתוב כאן הבהיר את טוהר יחוסו של פנחס שדבוק בשורש קדושת ישראל, כאן היא המקום גם לרחק את הרשע מתוך השורש הזה.

לדמותו של תלמיד

וְנִתְּתָהּ מִהוֹדֵךְ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (במדבר כ"ז כ')

"מהודך - ולא כל הודך, נמצינו למדין: פני משה כחמה פני יהושע כלבנה" (רש"י).

בגמרא במסכת בבא בתרא מובאים דברי רש"י הנ"ל עם תוספת:

"ונתתה מהודך עליו - ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה; אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה". (בבא בתרא ע"ה ע"א)

בפשטות דברי הגמרא מבטאים את הפרש המעלות הכביר שבין יהושע למשה רבנו - הפרש שמבחינה מסויימת נראה שיש בו משום גנאי ביחס ליהושע. אמנם הגאון ר' ברוך דב פוברסקי מבאר שדימוי זה מבטא גם את מעלתו של יהושע כתלמידו הנאמן של משה רבנו. רעיון זה בא לבטא שכשם שכל אורה של הלבנה אינו מגיע ממנה, אלא נובע מכך שהלבנה מחזירה את אורה של השמש, כך גם תורתו והנהגותיו האישיות של יהושע בן נון - שהתורה מעידה עליו שלא מש מאוהלו של משה - נבעו כולם מהשפעתו של רבו הגדול, משה רבנו ע"ה. בכך היווה יהושע מופת וסמל לדמותו של התלמיד הנאמן.

רעיון דומה בא לידי ביטוי כאשר מברכים תינוק בברית מילה: "זה הקטן גדול יהיה". לכאורה נראה שאנו מברכים את הילד במה שכמעט מובן מאליו; שהוא יזכה יום אחד להיעשות לאדם גדול - אמנם הגאון ר' יוסף דב סולובייצ'יק מציע פירוש אחר ומקורי לברכה זו.

הוא מביא מסורת בשם הגאון מוילנא לפיה אם ברצוננו להבין היטב מונח מסוים בתורה עלינו לחפש תחילה את אזכורו הראשון בתורה.

בהתאם לגישה זו, הפעם הראשונה שבה מוזכרים המונחים 'קטן' ו'גדול' היא ביחס לבריאת השמש והירח, שם מכונה השמש "המאור הגדול" ואילו הירח מתואר כ"מאור הקטן".

על פי זה יש לומר שכוונת הברכה היא לבטא את העובדה שכעת הילד הקט שלפנינו תלוי כולו באחרים, בדומה ללבנה - שאורה אינו נובע ממנה, אלא היא פשוט מחזירה את האור שהיא מקבלת מן השמש. אנו מברכים את הילד שבבוא היום יזכה להיעשות מ'קטן' ל'גדול' - כלומר, מאדם מושפע התלוי באחרים לאדם משפיע המסוגל להביא תועלת לזולתו.